

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตและปัญหาการปรับตัวตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตและปัญหาการปรับตัวของนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive design) โดยทำการวัดผลโดยใช้มาตรวัดพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต ของจินตนา ยูนิพันธุ์⁽⁸⁾ และแบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัว ของณัฐพล แนวจำปา⁽¹⁰⁾

ตัวอย่างประชากร

ประชากรเป้าหมาย (Target Population) คือ นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประชากรตัวอย่าง (Study Population) คือ นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2544 ทุกคน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 592 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ นิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2544 ทุกคน ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 592 คนและเนื่องจากการวิจัยนี้ศึกษาจากนิสิตทุกคน จึงไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบประเมิน 3 ฉบับดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนตัว มี 15 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา ลักษณะโรงเรียนที่จบจากมัธยมปลาย ลักษณะการเข้ามาเรียนในคณะแพทยศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมหาวิทยาลัย สภาพครอบครัว ภูมิลำเนา สภาพที่อยู่อาศัย รายได้ส่วนตัวของนิสิต อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต มีข้อความจำนวน 60 ข้อ เป็นข้อความทางบวก 58 ข้อและข้อความทางลบ 2 ข้อ แบ่งออกเป็นด้านต่างๆ 7 ด้านคือ

การพัฒนาการรู้จักตนเอง	จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1-12
การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 13-19

การบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ	จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 20-25
การเผชิญปัญหา	จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 26-36
การพัฒนาและดำรงระบบสนับสนุนทางสังคม	จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 37-41
การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา	จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 42-51
การดูแลตนเองโดยทั่วไป	จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 52-60

ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ 4 ระดับ จากกิจกรรมที่กระทำเป็นประจำถึงเกือบหรือไม่เคยกระทำ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

	ข้อความทางบวก (คะแนน)	ข้อความทางลบ (คะแนน)
กิจกรรมนั้น กระทำเป็นประจำ จะให้คะแนน	4	1
กิจกรรมนั้น กระทำบ่อยครั้ง จะให้คะแนน	3	2
กิจกรรมนั้น กระทำบางครั้ง จะให้คะแนน	2	3
กิจกรรมนั้น เกือบหรือไม่เคยกระทำ จะให้คะแนน	1	4

คุณภาพของแบบสำรวจ การศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต ใช้แบบวัดพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต สร้างโดย จินตนา ยูนิพันธุ์⁽⁸⁾ ที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองของประชาชนไทยภาคกลาง จำนวน 970 คน ได้ความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งหมดเท่ากับ 0.93 และศรีสุดา แซ่ลิ้ม⁽⁹⁾ ได้หาความเที่ยงของแบบวัดกับนักศึกษาชั้นปีที่สี่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 50 คน ได้ความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งหมดเท่ากับ 0.90 และสำหรับกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้ คือนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 514 คน ได้ความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งหมดเท่ากับ 0.90

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัว จำแนกออกเป็น 6 ด้าน คือ

การปรับตัวด้านการเรียน	จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 1-12
การปรับตัวด้านหลักสูตรและการสอน	จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 13-23
การปรับตัวด้านสังคม	จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 24-35
การปรับตัวด้านอารมณ์	จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 36-46
การปรับตัวด้านสุขภาพ	จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 47-58
การปรับตัวด้านการเงินและที่อยู่อาศัย	จำนวน 10 ข้อ ได้แก่ข้อที่ 59-68

รวมข้อความจำนวน 68 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	มีปัญหามากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	มีปัญหา	ให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	มีปัญหาพอประมาณ	ให้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ปัญหาน้อย	ให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	ไม่ค่อยมีปัญหา หรือ ปัญหานั้นไม่ค่อยเกิดขึ้นเลย	ให้ 1 คะแนน

คุณภาพของแบบสำรวจ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัว ดัดแปลงโดย ญัฐพล แนวจำปา⁽¹⁰⁾ ศึกษาการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ทดลองใช้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล 20 คน ได้รับความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งหมดเท่ากับ 0.91 และสำหรับกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษานี้ คือนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 514 คน ได้รับความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ทั้งหมดเท่ากับ 0.94

การรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. การเตรียมก่อนเก็บข้อมูล

1.1 ทำหนังสือจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ ถึงคณบดี คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อ

* ขอความอนุเคราะห์ขอข้อมูลจำนวนนิสิตและรายชื่อ จำแนกตามโครงการและเพศ ปี 2541 ถึง 2544

* ดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลในนิสิตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ถึง 3 คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2544

2. การเตรียมรวบรวมข้อมูล

2.1 เพื่อเป็นการลด unit และ items missing ในการตอบแบบสอบถาม จึงได้ประสานงานกับหัวหน้าชั้นปีและขออนุญาติอาจารย์ประจำวิชาที่สอนบรรยายรวมของแต่ละชั้นปีในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยชี้แจงนิสิตให้ทราบวัตถุประสงค์ สิทธิของการให้ข้อมูลและความเป็นความลับของข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ได้นำแบบสอบถามที่เก็บข้อมูลได้ ตรวจสอบหาความครบถ้วนของชุดที่ได้รับ พบว่าชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 2 มีการเข้าเรียนไม่ครบ จึงได้มีการประสานกับหัวหน้าชั้นปีและแนบใบข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ สิทธิและความเป็นความลับ แก่กลุ่มตัวอย่างที่

ยังไม่ได้เก็บข้อมูล และนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บได้ตรวจสอบหาความสมบูรณ์ของฉบับ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2.2 ในส่วนของ independent variable เนื่องจากบางตัวแปรที่มีจำนวนตัวอย่างที่อยู่ในกลุ่มย่อยนั้นๆ น้อยมาก ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการแปลผลทางสถิติกล่าวคือให้ความเชื่อถือต่ำ จึงได้มีการรวมกลุ่มย่อยบางกลุ่มเข้าด้วยกันโดยที่ยังคำนึงถึงความหมายในเชิงทฤษฎี ดังนี้

ลักษณะโรงเรียนที่จบจากชั้นมัธยมปลาย จาก 3 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 2 กลุ่ม คือ จบจากโรงเรียนสหศึกษา กับ จบจากโรงเรียนเอกเพศ

ลักษณะการเข้ามาเรียนในคณะแพทยศาสตร์ จาก 6 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 2 กลุ่ม คือนิสิตที่สอบผ่านทบวง กับ นิสิตที่ไม่ได้สอบผ่านทบวง (โครงการโอลิมปิกวิชาการ โครงการมหาดไทย โครงการแพทย์ชนบท โครงการร่วมผลิตแพทย์เพิ่ม และโครงการจุฬา-รพ.ภูมิพล)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมหาวิทยาลัย ได้มีการแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม คือ 2.00 – 2.49 / 2.50 - 2.99 / 3.00 - 3.49 และ 3.50 – 4.00

สถานภาพครอบครัว จาก 5 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 2 กลุ่ม คือบิดามารดาอยู่ด้วยกัน กับบิดาและ/หรือมารดาไม่ได้อยู่ด้วยกัน (บิดามารดาแยกกันอยู่แต่ยังไม่ถึง 6 เดือน บิดามารดาหย่ากันหรือแยกทางกันแล้วมากกว่า 6 เดือน บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม และบิดามารดาถึงแก่กรรมทั้งคู่)

สภาพที่อยู่อาศัย จาก 5 กลุ่ม + อื่นๆ ให้เหลือเป็น 3 กลุ่ม คือ บ้านของตนเอง (บ้านของตนเอง บ้านเช่า บ้านญาติ บ้านพักข้าราชการ) หอพักในมหาวิทยาลัย และหอพักนอกมหาวิทยาลัย (คอนโดมีเนียม อพาทเมนต์ แมนชั่น)

อาชีพของบิดา จาก 5 กลุ่ม+อื่นๆ ให้เหลือเป็น 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ อาชีพอิสระ (ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกร รับจ้าง) และไม่ได้ทำงาน (ว่างงาน ถึงแก่กรรม เกษียณ)

อาชีพของมารดา จาก 5 กลุ่ม+อื่นๆ ให้เหลือเป็น 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ อาชีพอิสระ (ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว เกษตรกร รับจ้าง) และไม่ได้ทำงาน (ว่างงาน แม่บ้าน ถึงแก่กรรม)

การศึกษาของบิดา จาก 5 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 4 กลุ่ม คือ ประถมศึกษา มัธยม/อาชีวศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ปริญญาตรีขึ้นไป (ปริญญาโท ปริญญาเอก)

การศึกษาของมารดา จาก 5 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 4 กลุ่ม คือ ประถมศึกษา มัธยม/อาชีวศึกษา ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ปริญญาตรีขึ้นไป (ปริญญาโท ปริญญาเอก)

รายได้ส่วนตัวของนิสิต จาก 4 กลุ่ม ให้เหลือเป็น 2 กลุ่ม คือ น้อยกว่า 3,000 บาทถึง 5,000 บาท และ 5,000 บาทขึ้นไป

ส่วนตัวแปรอื่นๆ กล่าวคือเพศ ชั้นปีที่ศึกษา ภูมิภาค ยังคงมีการแบ่งกลุ่มย่อยตามเดิม

2.3 ในส่วนของ dependent variable ซึ่งมีทั้งหมด 2 ตัวแปรคือ พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิตและปัญหาการปรับตัว ใช้เป็นคะแนนดิบ แยกเป็นรายด้านและคะแนนรวมทุกด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for Social Personal Computer) และแยกวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์พฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต และปัญหาการปรับตัวโดยรวม และรายด้าน ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลตนเองด้านสุขภาพจิต โดยรวมกับปัญหาการปรับตัว โดยใช้วิธีหาความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product of Moment Coefficient)
4. หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ด้วยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดย T-test, one way ANOVA และ multiple linear regression